

Datum van inontvangstneming : 04/11/2016

Zaak C-514/16

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

3 oktober 2016

Verwijzende rechter:

Tribunal da Relação de Guimarães (Portugal)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

23 juni 2016

Verzoekende partijen:

[REDACTED]

[REDACTED]

Verwerende partijen:

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Voorwerp van het hoofdgeding

Kunnen voertuigen van gemengde aard die voor de meest uiteenlopende activiteiten (landbouw, civiele bouw, industrie) gelijktijdig als vervoermiddel en als machine worden gebruikt, derden ten gevolge van dat gebruik schade berokkenen, niet alleen wanneer zij zich voortbewegen maar ook door hun normale functioneren als machine, wanneer zij stilstaan?

Voorwerp en rechtsgrondslag van het verzoek om een prejudiciële beslissing

Artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie

Prejudiciële vragen

- 1 Geldt de in artikel 3, lid 1, van de eerste richtlijn 72/166/EEG van de Raad van 24 april 1972 voorziene verzekeringsplicht voor de aansprakelijkheid die voortvloeit uit de *deelneming aan het verkeer van voertuigen* die gewoonlijk in een lidstaat zijn gestald, alleen voor het gebruik van voertuigen, op een willekeurige openbare of particuliere plaats, wanneer deze zich voortbewegen, of ook wanneer ze stilstaan, maar de motor draait?
- 2 Omvat het begrip *deelneming aan het verkeer van voertuigen* in de zin van artikel 3, lid 1, van de eerste richtlijn mede een landbouwtractor die op een landgoed op een afgevlakt stuk grond stond en die zoals gewoonlijk voor het verrichten van landbouwwerkzaamheden (het spuiten van bestrijdingsmiddel in een wijngaard) werd gebruikt, waarbij de motor draaide om de pomp van het reservoir met bestrijdingsmiddel aan te drijven en die in die omstandigheden, ten gevolge van een grondverschuiving die door het samenspel van de volgende factoren ontstond:
 - het gewicht van de tractor,
 - de trillingen die werden veroorzaakt door de motor van de tractor en door de achterop de tractor aangebrachte pomp van de bestrijdingsmiddelsproeier,
 - de voorafgegane zware regenval,naar beneden stortte en daarbij vier arbeiders trof die werkzaam waren op de lager gelegen terrassen, waarbij een vrouw die de slang vasthield waarmee het bestrijdingsmiddel werd aangebracht, werd gedood?
- 3 Verzet in geval van een bevestigend antwoord op de twee voorgaande vragen die uitlegging van het begrip *deelneming aan het verkeer van voertuigen* in de zin van artikel 3, lid 1, van de eerste richtlijn 72/166 zich tegen nationale wettelijke bepalingen (artikel 4, lid 4, van Decreto-Lei 291/2007 van 21 augustus 2007) op grond waarvan van de in voormeld artikel 3, lid 1, voorziene verplichte verzekering zijn uitgesloten situaties waarin het voertuig voor zuiver agrarische of industriële doeleinden wordt gebruikt?

Aangevoerde bepalingen van gemeenschapsrecht

Richtlijn 72/166/EEG van de Raad van 24 april 1972 inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lidstaten betreffende de verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid waartoe de deelneming aan het verkeer van

- 6 Deze laatste persoon hield het uiteinde van de slang – met de verstuiver – vast en bracht het bestrijdingsmiddel op de wijnstokken aan. De tractor stond stil op een afgevlakte veldweg, met draaiende motor om de pomp van de verstuiver aan te drijven.
- 7 Door het gewicht van de tractor, de trillingen die werden veroorzaakt door de motor van de tractor en door de achterop de tractor aangebrachte pomp van de bestrijdingsmiddelsproeier en het manipuleren van de slang, in combinatie met de zware regenval, vond er een aardverschuiving plaats op de weg en op de terrassen van de wijngaard.
- 8 De tractor viel over de terrassen naar beneden. Hij sloeg over de kop en viel in de richting van de vier arbeiders die op de lager gelegen terrassen bestrijdingsmiddelen aan het aanbrengen waren. ██████████ kon de tractor niet ontwijken en overleed ten gevolge van het ongeval.
- 9 De boerderij heeft een aflopend terrein in terrasvorm. Op de dag van het ongeval had het terrein, vooral de weg waarop de tractor stond, zich door zware regenval volgezogen met water.
- 10 Het ongeval werd tussen enerzijds ██████████ en anderzijds Companhia de Seguros Açoreana uitdrukkelijk erkend als arbeidsongeval. De weduwnaar van ██████████, ontving van ██████████ en van Companhia de Seguros Açoreana schadevergoeding voor de ten gevolge van het ongeval ontstane vermogensschade.
- 11 De weduwnaar ██████████ diende bij het Tribunal de Comarca de Vila Real (Instância Central – Secção Cível) een civiele vordering in tegen i) ██████████, ii) ██████████ (respectievelijk de pachter van de boerderij en de echtgenote van de pachter) en iii) Rural Seguros - Companhia de Seguros, SA (thans Crédito Agrícola Seguros - Companhia de Seguros de Ramos Reais, SA).
- 12 ██████████, de echtgenote van de pachter, had met laatstgenoemde verzekeringsmaatschappij een verzekeringsovereenkomst gesloten waarvan de geldigheid was ingegaan in september 2005 en die op de datum van het ongeval geldig was. Die verzekeringsovereenkomst dekte de wettelijke aansprakelijkheid voor schade ten gevolge van door het betrokken voertuig veroorzaakte ongevallen.
- 13 ██████████ voerde daarbij diverse posten niet-vermogensschade aan en vorderde hoofdelijke veroordeling van ██████████, alsook de verzekeringsmaatschappij, tot betaling van de volgende bedragen ter vergoeding van ten gevolge van het ongeval opgekomen niet-vermogensschade i) 15 000 EUR wegens morele schade van het slachtoffer zelf, ii) 50 000 EUR wegens eigen morele schade, en iii) de 70 000 EUR wegens

[REDACTED]

overlijdensschade, vermeerderd met wettelijke verdragingsrente te rekenen vanaf de datum van de dagvaarding tot de dag van volledige betaling.

- 14 In het kader van die procedure hebben de kinderen van de overledene [REDACTED] [REDACTED] zich in het geding gevoegd en zich bij de vorderingen van [REDACTED] aangesloten.
- 15 Alle verwerende partijen hebben tot afwijzing van de vordering geconcludeerd.
- 16 De vordering is gedeeltelijk gegrond verklaard en [REDACTED] [REDACTED] zijn hoofdelijk veroordeeld tot betaling van i) 55 000 EUR aan de door het overlijden van de [REDACTED] opgevallen erfenis; ii) 8 000 EUR aan [REDACTED] iii) 16 000 EUR aan de dochter van [REDACTED] iv) 16 000 EUR aan de zoon van [REDACTED]; v) verdragingsrente over bovenstaande bedragen ter hoogte van 4 %, te rekenen vanaf de dag van de uitspraak tot de datum van volledige voldoening, behoudens eventuele andere percentages.
- 17 De tegen [REDACTED] en de verzekeraar gerichte vorderingen werden volledig afgewezen.
- 18 [REDACTED] hebben tegen de uitspraak van het Tribunal da Relação de Guimarães hoger beroep ingesteld.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 19 [REDACTED] betogen dat de bestreden beslissing ervan uitgaat dat de verzekeringspolis enkel de wettelijke aansprakelijkheid op de openbare weg dekte en dat „wettelijke aansprakelijkheid bij de uitvoering van werkzaamheden”, „schade aan de machine op de openbare weg/schade aan de machine bij de uitvoering van werkzaamheden” en „brand, straling en ontploffing bij de uitvoering van werkzaamheden” uitdrukkelijk waren uitgesloten. Naar hun oordeel speelt de omstandigheid dat de tractor (vóór het ongeval) „stilstond” of „geparkeerd stond”, anders dan in de bestreden beslissing is geoordeeld, geen rol.
- 20 Zij betogen dat volgens het verzekeringsaanbod, de algemene voorwaarden, de bijzondere voorwaarden en de polis zelf, waarin de betrokken verzekeringsovereenkomst is neergelegd, niet alle tegen de verzekeringsmaatschappij gerichte vorderingen konden worden afgewezen.
- 21 Aangezien de motor van de tractor liep om de pomp van de sproeier voor het bestrijdingsmiddel aan te drijven, moet ervan uit worden gegaan dat de tractor in het kader van landbouwwerkzaamheden in gebruik was.
- 22 Verzoekers verwijzen naar een uitspraak van het Tribunal de Guimarães van 15 maart 2011, waarin is beslist dat het met het gebruik van een tractor, een voornamelijk voor landbouwwerkzaamheden bestemd voertuig, verbonden risico

niet van dekking door de verzekering is uitgesloten voor zover er een oorzakelijk verband bestaat tussen het ongeval en het aan dat vaartuig inherente risico.

- 23 Zo uit de bijzondere voorwaarden van de verzekeringspolis blijkt dat het verzekerde voertuig een „kleine tractor (voor boomgaarden/wijngaarden)” is, moet ervan uit worden gegaan dat de verzekering ongevallen dekt die zich tijdens het gebruik van de tractor bij landbouwwerkzaamheden voordoen, zoals het Tribunal da Relação de Lisboa in een uitspraak van 23 september 2010 heeft beslist.
- 24 Wanneer de tractor bij de bedoelde landbouwwerkzaamheden wordt ingezet en functioneert, dient de verzekering alle schade te dekken die voortvloeit uit het met het gebruik van de machine verbonden risico, ongeacht of deze stilstaat/geparkeerd staat of zich voortbeweegt op de veldweg van het landgoed, zoals ook blijkt uit voormelde beslissing van het Tribunal da Relação de Guimarães van 15 maart 2011.
- 25 ██████████, pachter van de boerderij, heeft ook hoger beroep aangetekend bij het Tribunal da Relação de Guimarães. Hij heeft aangevoerd dat voor zover er een geldige verzekeringsovereenkomst bestond, ervan moet worden uitgegaan dat de verzekeringspolis de aansprakelijkheid dekte voor schade door het verzekerde voertuig op om het even welke plaats in het district Sabrosa werd veroorzaakt, daaronder begrepen schade die is toegebracht door aan het voertuig gekoppelde landbouwwerktuigen alsook door bij landbouwwerkzaamheden veroorzaakte schade en schade die bij de uitvoering van werkzaamheden aan de machine is toegebracht. De uit het ongeval voortvloeiende wettelijke aansprakelijkheid valt onder de met de verzekeringsmaatschappij gesloten verzekeringsovereenkomst. De tegen hem gerichte vorderingen die in eerste aanleg gegrond zijn verklaard, moeten worden afgewezen.
- 26 De weduwnaar en de kinderen van ██████████ vorderen handhaving van de bestreden beslissing, onder voorbehoud van vermeerdering van de veroordeling met het voor het lijden van het slachtoffer tot het tijdstip van overlijden gevorderde bedrag.
- 27 De verzekeraar betoogt dat in het onderhavige geval sprake is van een typisch arbeidsongeval en niet van een verkeersongeval of een met het typische gebruik van een tractor verbonden ongeval. Het onderhavige ongeval is niet gedekt door de motorvoertuigenverzekering die de eigenaresse van de tractor met de verzekeringsmaatschappij heeft gesloten, en valt evenmin onder de regeling van die verzekering in decreto-lei 291/07. Mitsdien moet het hoger beroep ongegrond worden verklaard.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 28 De verwijzende rechterlijke instantie overweegt dat in de onderhavige zaak een van de kernvragen is of het betrokken ongeval een verkeersongeval is, omdat de verplichte motorrijtuigenverzekering geldt voor verkeersongevallen.
- 29 Voor de beantwoording van deze vraag zijn relevant de bepalingen betreffende de verplichte motorrijtuigenverzekering zoals die onder meer zijn neergelegd in richtlijn 72/166/EEG van de Raad van 24 april 1972 inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lidstaten betreffende de verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid waartoe de deelneming aan het verkeer van motorrijtuigen aanleiding kan geven en de controle op de verzekering tegen deze aansprakelijkheid (PB L 103, blz. 1).
- 30 Volgens het Tribunal da Relação de Guimarães bestaat er twijfel omtrent de uitlegging van artikel 3, lid 1, van die richtlijn. De vraag rijst derhalve of het gelet op de twijfel rond de uitlegging van een bepaling van Unierecht gerechtvaardigd is, het Hof van Justitie om een prejudiciële beslissing te verzoeken.
- 31 Ingevolge artikel 267 TFUE is een nationale rechterlijke instantie gehouden, het Hof om een beslissing over de uitlegging of de geldigheid van Unierechtelijke voorschriften te verzoeken, wanneer haar beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep.
- 32 Wanneer verplichte verwijzing achterwege wordt gelaten, kan de staat zich schuldig maken aan niet-nakoming, wat ertoe kan leiden dat de benadeelde persoon een schadevordering naar nationaal recht geldend maakt of dat een procedure krachtens de artikelen 258 tot en met 260 VWEU wordt ingeleid. In het recente arrest Ferreira da Silva e Brito (C-160/14, EU:C:2015:565) heeft het Hof verklaard dat een rechterlijke instantie waarvan de beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep, door prejudiciële verwijzing het gevaar voor onjuiste uitlegging van het Unierecht dient uit te sluiten wanneer in de rechtspraak uiteenlopende beslissingen worden gegeven en de betrokken uitlegging moeilijkheden in de lidstaten oplevert.
- 33 De verwijzende rechterlijke instantie is van oordeel dat gelet op de verschillende taalversies van de richtlijn betreffende de verplichte motorrijtuigenverzekering en gezien de daaruit voortvloeiende uitleggingen die eveneens uiteen kunnen lopen waar het precieze betekenis en draagwijdte van de bepalingen betreft, het gevaar bestaat voor uiteenlopende oplossingen in de Unie.
- 34 In de onderhavige zaak heeft de rechter in eerste aanleg de vordering tegen de verzekeraar afgewezen op grond dat naar zijn oordeel het ongeval waarbij de tractor betrokken was niet kan worden gezien als een verkeersongeval, aangezien het betrokken schadegeval zich heeft voorgedaan in omstandigheden die niets uitstaande hebben met de functie van de tractor als verkeersmiddel, en de verzekeringspolis dat risico niet dekte.

- 35 Deze beslissing vindt brede steun in de Portugese rechtspraak.
- 36 Zo wijst het Tribunal da Relação de Guimarães erop dat de rechtspraak de richtlijn en de ter uitvoering daarvan vastgestelde wettelijke bepalingen aldus heeft uitgelegd dat slechts sprake is van een verkeersongeval wanneer het voertuig ten tijde van het intreden van de gebeurtenis waardoor een derde schade is berokkend in beweging was.
- 37 De verwijzende rechterlijke instantie merkt op dat het Portugese Supremo Tribunal de Justiça in december 2015 op basis van het arrest van het Hof van Justitie van 4 september 2014 (C-162/13, Vnuk, EU:C:2014:2146) de brede opvatting in de nationale rechtspraak kennelijk heeft bevestigd.
- 38 Het Supremo Tribunal De Justiça heeft in die zaak het geval onderzocht waarin een tractor, voordat het dodelijke ongeval plaatsvond, stilstond terwijl alleen de eraan gekoppelde hakmachine aanstond. Het Supremo Tribunal De Justiça oordeelde dat het aan de orde zijnde ongeval niet kon worden gezien als een verkeersongeval, en dus niet was gedekt door de motorrijtuigenverzekering, daar het voertuig niet voor zijn gebruikelijke functie (als voertuig) werd gebruikt.
- 39 Volgens het Tribunal da Relação de Guimarães heeft het Hof van Justitie in het arrest Vnuk vastgesteld dat geen van de bepalingen van de richtlijnen betreffende de verplichte motorrijtuigenverzekering voor dit begrip naar het recht van de lidstaten verwijst, zodat de bepaling van de betekenis en de draagwijdte van dit begrip niet aan de beoordeling van de afzonderlijke lidstaten mag worden overgelaten.
- 40 Het Tribunal da Relação de Guimarães is van oordeel dat, onafhankelijk van de verplichting tot verwijzing, gelet op het feit dat het onderhavige geval klaarblijkelijk tegen de achtergrond van bovengenoemde voorschriften moet worden beoordeeld, zonder enige twijfel een verzoek om een prejudiciële beslissing bij het Hof van Justitie moet worden ingediend ter verkrijging van de benodigde uitlegging.
- 41 De in verband met deze gevallen opgeworpen twijfel vloeit niet alleen voort uit de bewoordingen van de toepasselijke bepalingen, maar ook uit het arrest Vnuk en voormelde beslissing van Supremo Tribunal de Justiça van 17 december 2015, waarin argumenten zijn aangevoerd die op die uitlegging door het Hof van Justitie berusten, meer in het bijzonder met het gebruik van de uitdrukking „gebruikelijke functie van het voertuig”.
- 42 Ingevolge artikel 3, lid 1, van richtlijn 72/166 „[treft] iedere lidstaat [...], onverminderd de toepassing van artikel 4, de nodige maatregelen opdat de wettelijke aansprakelijkheid met betrekking tot de deelneming aan het verkeer van voertuigen die gewoonlijk op zijn grondgebied zijn gestald, door een verzekering is gedekt”. Het Hof heeft echter erkend dat „uit de evolutie van de Unieregeling inzake de verplichte verzekering [blijkt] dat de Uniewetgever deze doelstelling

